

RAZORI

2
1933
34

40

LIST ZA ODRASLO MLADINO

P
O
R
O
Č
I
L
O
!

Geslo:

Mladina piše!

Pošiljam vam vsem tole sporočilo:

Vam, ki ste se odzvali mojemu vabilu in ste poslali prispevke, in vam, ki ste stali ves čas ob strani in se niste iz kateregakoli vzroka lotili dela.

To številko „Razorov“ ste napisali sami!

Iz marsikaterega sestavka — četudi ni tak, kakršnega sem želel — diha veselje, lepota, volja do tvornosti in do popolnosti. Hočem, da s to številko priključim tudi one, ki se doslej niso oglasili, da jim vzbudim veselje do udejstvovanja, do dela. V delu gleda narod na vas, vi mladi! Delo — pa naj bo še tako skromno — nekaj velja. Kdor stoji ob strani in samo opazuje in ničnostno zmajuje z glavo, ni naš; zato je osamljen. Vsi morate k nam v razore, da se naša njiva globoko razrahlja in da bolje in lepše obrodi!

Še to: Rad bi poslal te vaše „Razore“ tudi tja, kjer živijo naši mladi, pa jih ne smejo čitati. Vsem tem naj bo posvečeno to vaše delo!

Pozdravljeni vi in oni!

Urednik.

J e z a M a k s, gimnazija v Mariboru:

V BOHINJU.

... junija 1933.

Zbudil sem se.

S težavo sem se spomnil, kje sem. No, končno sem dognal, da leživa s tovarišem na farovškem podu v Bohinjski Bistrici, kamor sva se snoči, mokra do kože, po peturni hoji z Bleda zakopala. Skozi line in špranje so silili na pod svetli žarki mladega sonca, zunaj je žvrgolelo kot v raju, po vasi so odmevali zategli klici in doneli zamolklo kravji zvonci. Ti zvonci! Ne morete si misliti Bohinja brez njih. Dasiravno zvonijo in donijo robato, vendar najde človek v teh zamolklih glasovih veliko pestrosti. Zlezel sem izpod sena, povlekel srajco izpod hlač in se otepel senenih res in drobcev. Zatem sem stopil k lini in se ozrl v mlado jutro. Ne morem popisati krasote, ki je ležala pred menoj! Zelene planine so se kopale v jutranjem soncu. Na zelenih rebréh so samevale planšarske kočice in tiho ždele kot grlice. Okoli njih pa so peli in doneli zvonci, ukali pastirji, nižje doli pa prepevali senoseki. Izza gorskih velikánov v ozadju je vstajala bela meglica in ovijala gore v prirodno tancico.

Zbudil sem tovariša in mu pokazal skozi lino. Tudi on je delj časa nemo strmél v to krasoto. Potem sva zvila odeji, popila mrzel čaj od snoči, v katerem je plavalo polno senenih plev in res, ter pospravila za seboj. — Na dvorišču se je šetal in bral brevir župnik prijaznega obraza in orjaške postave.

»Dobro jutro!«

»Bog ga daj! Kako sta spala?« »Dobro!« »No, prav! Danes bosta imela lep dan!«

»Da bi res! Pa hvala za nočišče!«

»Eh, kaj bosta! Srečen pot!«

»Hvala! Z Bogom!«

Mahnila sva jo po cesti k jezeru. Opazovala sva okolico. Okoli naju hribi in gore, skalne in zelene, na njih črede, samevajo kočice, skakljajo potoki, šu-

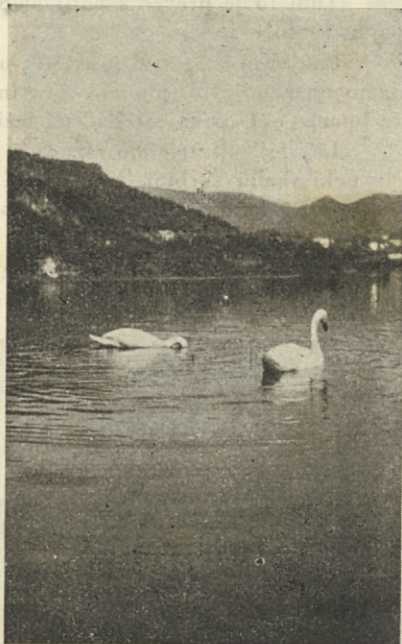

Foto Schaffer.

Laboda na Bohinjskem jezeru.

mi slap... Kdo more popisati vso to pestrost! Nekje v gozdu je kukala kukavica.

»Prav za prav je res srečen, kdor je tukaj doma,« sem začel. »Kraj je poln krasot; kot da sem v raj, se mi zdi. Prijetno je takole živeti v samotni dolini, daleč od sveta, bivati v kočici sredi cvetoče senožeti, pasti krave, hraniti se s sirom. Bohinjci so srečni, Turki jih niso napadali, niso jim požigali koč, tlake in samopašnega plemstva in gosposke niso poznali. Že stoletja sem žive zadovoljno ob kruhu in siru. Škoda, da nisem Bohinjec. Ne zdi se mi pameten Mencinger, da je zapustil tako krasno domovino in se preselil v Krško.«

»Sedaj si me spomnil... Škoda, da nisem vzel njegove »Hoje« s seboj, pogledala bi zanimivosti, ki jih omenja on: »štenge«, »beraški studenec« itd. Kje so že »štenge«?»

»Baje nekje med Bohinjsko Belo in Sotesko, pa jih nisva opazila. Tudi »beraškega studenca« ne!«

»Kaj pa praviš, na kateri planini je jedel maslo in bojeval neenak boj z dojenčkom?»

»Morda v Zajamnikih? Pa ta planina je preveč s poti, če je bil namenjen na Triglav!«

»Kaj pa, če je bilo to v Lazeh?»

»Tudi to je preveč s poti; ampak to je tam blizu triglaviških jezer, on je pa hodil tu!«

»Čak! Kako že sam pravi tej planini. — Aha — Luskavica! Če pa pogledamo na zemljevid, planine s takim imenom ne najdemo, pač pa — aha, jo že imam — Uskovnico! Ta pa leži baš ob poti!«

»Lej, lej!« je živahno razpravo prekinil tovariš in z roko kazal gori v hrib. Na neki skalni škrbini, na strmem pobočju so se pasle koze druga ob drugi in se niso zmenile za strmino pod seboj. Prav lepo je bilo videti.

»Pastir gotovo ne upa tja!« je rekel tovariš.

Hodila sva skozi vasi domačega kova, s hišami v gorenjskem slogu, s hodniki in slapovi nagljev, ki kipijo z okenc dekliških kamric. Ponekod je videti

Foto Schaffer.

Sv. Janez ob Bohinjskem jezeru.

na zidu še kako starinsko fresko, delo kmetiškega samouka. Na hlevih in drugih gospodarskih poslopjih sem pa opazil, da so zidani po večini zelo površno in brez načrta, da lahko mirne duše vidite s ceste na podstrešje, če je kaj sena ali nič in v skedenj istotako. — Vendar tudi v Bohinju, kakor na Bledu, rastejo vile in hoteli kakor gobe po dežju, kar je njegovi krasoti

in originalnosti le v škodo. Po mojem Bohinj umira! Čez sto let bodo hiše v narodnem slogu — postavljene od robatega Bohinjca — redkost. Mesto njih sta-

vijo hotele v bavarskem slogu. — Ob poti sva opazila tudi več znamenj, zanimivih po slogu. Križ ima navadno peterokotno leseno, včasih poslikano ozadje, zgoraj strešico, spredaj pa spretno izrezljano ograjo.

»Kmalu bova pri jezeru!« je z uro in zemljevidom dognal prijatelj. In res! Za nekim ovinkom sva opazila vodno gladino. Pospešila sva korake. Pred nama se je odprla širna kotlina, obdana od mrkih, skalovitih gorskih orjakov, čijih pobočja strmo padajo v jezero. Vsa ta pestra okolica se zrcali na temnozeleni vodni gladini, na kateri se drobni vali komaj opazijo. In — kar je najlepše — ob jezeru ni hotelov, ne vil, ne tablic z napisi »Prepovedana pot« ali »Zasebna last«, ampak šume, temni gaji in cvetoče sončne senožeti.

Stopila sva k cerkvi sv. Janeza. Zunaj na zidu sva opazila troje fresk, ki predstavljajo isti motiv, vendar so slikane v velikih razdobjih. (Predstavljajo sv. Krištofa, ki z grčavko v roki in z božjim Detetom na rami brodi čez potok.) Prva izvira menda iz l. 1400—1500, druga med l. 1500—1700, tretja pa je bila slikana, če se ne motim, l. 1904. Drugače pa je Sv. Janez prav lična cerkev v domačem cerkvenem slogu.

— Vstopila sva v lopo, pa tudi tukaj sva opazila freske, ki predstavljajo: Marijino oznanjenje, sv. Janeza in sv. Florjana. Na zadnji je napis, (menda podpis in datum), ki pa se je deloma že odkrušil in napisa nisva mogla prebrati. Cerkev sama je bila zaklenjena.

Po ozki poti sva krenila na desno plat jezera. S te poti sva prav dobro videla tipično bohinjsko vas, stare Fužine, in prav natančno planino Vogar. Tudi ob jezeru samem so še planšarske kočice. Po dolgi hoji preko usahljlih hudournikov in skalovitega, z redkimi drevesi posejanega pobočja, sva dospela vsa upehana do cvetočega travnika, velikega kot dvorišče, sredi katerega je stala pastirska kočica in hlev. Žive duše ni bilo videti. Sedla sva v dehtečo travo in opazovala okolico. Jaz sem vzhičen dejal: »Ti, če bi sv. Peter semkaj v Bohinj prišel, bi dejal Kristusu: — Gospod, dobro nam je tukaj biti! Postavimo tri šotore, tebi enega, Mojzesu enega in Eliji enega!«

Foto Schaffer.

Slap „Savice“.

I v a n D e r m e l j, akademik v Ljubljani:

KEMIČNA VOJNA.

V „NOVOSTIH“ je izšel članek dr. Berlota o vojnih plinih. Ker mora danes vsak vedeti vsaj najvažnejše o njih, sem prevedel tole iz članka:

Izmed vseh plinov, ki se morejo uporabljati v vojni in ki jih je približno 15, sta najvažnejša in najbolj znana fosgén in iperit.

Fosgen je kemično sestavljen iz ogljikovega monoksida in iz klora. Pri nizki temperaturi je ta plin tekočina brez barve in ima slahek, dušljiv vonj po gnilem sadju in senu. Ta tekočina izhlapeva že pri navadni temperaturi v brezbarvni plin. V vojni so uporabili fosgen prvi Francozi meseca februarja

Ponesrečenca neso.

1916. pri Verdunu, potem ko so se zavarovali proti nemškim plinskim napadom. V svetovni vojni so porabili Francozi 16.000 ton fosgena. Kadar se plazi ta plin kot megla preko polja ali gozda, pušča za seboj samo opustošenje in smrt. Vse rastlinstvo je kakor požgano in brez življenja. Nasprotno pa ne okuži pitne vode in živeža. Včasih dobi hrana prav poseben okus, ki pa ne škoduje. Ali na živa bitja učinkuje ta plin strahovito. Edina obramba proti temu plinu je dobra plinska maska.

duha. To je glavno pri reševanju, kajti strah in nemir tirajo ljudi v zmedo. Vsaka zmeda pa zahteva v takih slučajih žrtve. Megli fosgena se moramo hitro umakniti nasproti vetru ali sapi. Pri tem moramo zadrževati kolikor mogoče dihanje in — če nimamo drugega pri roki — zatisniti si moramo nos in usta z moko cunjo. Ko smo iz nevarnosti, se moramo tako odpočiti, da se vležemo na zemljo, na sonce, in sicer vseeno, tudi če mislimo, da nismo zastrupljeni. Nevarno je namreč tudi, če smo bili v bližini megle. Nikakor ne smemo sami bežati v bolnico, predvsem ne po stopnicah, ter moramo mirno počakati izven nevarnega predela, na pomoč. Z vsakim nepotrebnim gibanjem se veča nevarnost obolenja. Zato ne smemo hoditi, temveč mirno zahtevajmo, da nas prenesejo v bolnico. Če pa ni mogoče, da hitro utečemo in zbežimo na varen kraj, se moramo pa zateči v višje lege (v nadstropja), ker so ti plini težji od zraka. V slučaju vojne se skrivamo

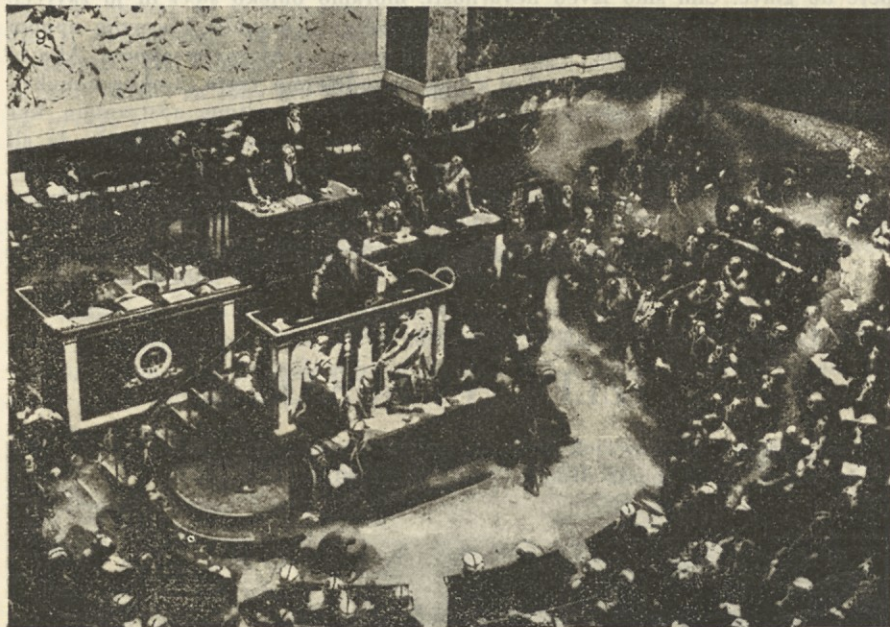
navadno pred bombami in granatami v podzemskih prostorih. To je dobro le tedaj, če so ti prostori dobro zavarovani pred plinom. Vsa vrata, okna, špranje, razpoke itd. moramo dobro zadelati s plattami, namočenimi v olju.

Potrebno je, da ostane človek miren in da ohrani prisotnost

Eksplozija bomb.

Vse je odvisno od prve pomoči, če je pravilna in hitra! Zastrupljene osebe, ki smo jih rešili iz nevarnosti, moramo položiti 3—5 metrov narazen; kajti še vedno je nevarnost, da se kdo zastrupi pri izhlapevanju fosgena, ki je napojen v obleki. Zato je najbolje take osebe sleči in jih ogrniti v plahte; seveda tako, da se ne prehlade, ker se jih prav lahko loti pljučnica. Prvo je, da se pobrigamo za zdravnika! Če je pri roki kisik, dodavamo kisik še preden postanejo bolnikova lica in ustnice višnjeve. To dodajanje kisika je najuspešnejše sredstvo zoper dušljivi plin. Nikakor pa ne smemo poskušati zdravljenja z umetnim dihanjem. Vsakega človeka ki le sumi, da je vdihaval fosgen, smatramo za težko bolnega; kajti dogodilo se je, da so nekateri čez par ur težko oboleli za zastrupljenjem.

Bodoči parlament s plinskimi maskami.

Iperit so prvi uporabljali Nemci na francoski fronti l. 1917, in sicer pri Ypernu. To je najstrašnejše morilno sredstvo, kar jih pozna moderna vojna tehnika. Zato je potrebno, da se z njim seznanimo. Seveda, le od daleč! Bog ne daj od blizu! Iperit je spojina etilena in klorovega žvepla in je pri navadni temperaturi prozorna tekočina z neprijetnim vonjem po gorčici (ženofu) in po česnju. Če se temperatura viša, prav hitro izhlapeva. Največje zlo povzroča iperit zato, ker učinkuje strašno kot tekočina in kot plin. Pri tem je nevaren organom za dihanje, sluznicam in koži. Prodre skozi obleko, čevlje, rokavice itd. Posledic pa ne čutimo takoj kakor pri fosgenu, temveč šele čez nekoliko časa. Pri iperitu torej ne pomaga samo plinska maska; obranimo se le s celo obleko, ki je nalašč za to napravljena. Pri počasnem izhlapevanju je nevaren na istem mestu še več mesecev, ker učinkuje na kožo in povzroča rane, opekline, zastrupitev in nato smrt. Poleg tega okužuje vodo in živila. V vojni ga uporabljajo v granatah kot plin ali ga pa iz aeroplanskih tankov spuščajo s posebnimi pripravami kot gosto meglo. Če kane kapljica iperita na kožo, niti

ne čutimo; toda ta kapljica se polagoma vpije v kožo ter čez kaki dve uri popolnoma izgine. Zdaj traja navadno 24 ur, da se pojavijo na tistem mestu majhni mehurčki, ki kakor biseri obkrožajo belo sredino. Četrty dan pa postane koža bakrenasta, in če odluščimo vrhnjo kožico, vidimo pod njo globok tur, ki gnije v meso in kost. Da taka rana ozdravi, je potrebno 12 tednov. Kot plin pa prodre v obliki pare v pljuča, želodec, oči itd. in povzroči težka obolenja, ki največkrat vodijo v smrt. Ako kanemo kapljico iperita na platno, sukno, dežni plašč, živalsko kožo, zapazimo, da čez 10 minut prodre skozi in vpliva na človeško kožo. Dokazano je, da celo najboljša obleka iz gumija ne more zadržati prodiranja iperita, ako pustimo kapljico 6 ur na gumiju. Zato nas obvaruje pred zastrupljenjem le posebna zaščitna obleka, ki mora biti prirojena od pete do glave. Čim smo izven nevarnosti, moramo obleko sleči in jo zavreči, ker ni več uporabljiva. Potem se moramo odrgniti s suhim klorovim apnom in se okopati v vroči vodi. V oči seveda ne smemo s klorovim apnom. Ako bi letala spuščala iperit moramo takoj v hiše in zadelajmo vrata in okna z mokrimi cunjami. Živež in vodo, ki je prišla v dotiko z iperitom, odstranimo, ker je vse zastrupljeno. Če pade kaplja iperita v sobo, izsekajmo ploščo poda ali parketa in jo zakopljimo v zemljo. Razumljivo je seveda, da moramo imeti tudi plinsko masko s posebnim cedilom. Ta maska se mora tesno prilegati obleki.

To sta le dva plina izmed ostalih poznanih, ki sta pa najbolj nevarna.

G o r n i k D a r i n k a, meščanska šola, Rakek:

IZLET NA SUŠAK.

Z veseljem smo sprejeli vest, da pojdemo na Sušak. Večina nas je bilo, ki še nismo videli morja drugače kakor na sliki in v domišljiji. Po večurni

*Ekskurzija v Kraljevico.
(Meščanska šola, Rakek.)*

vožnji smo se pripeljali tako daleč, da smo ga zagledali. Bilo je še daleč, a vendar krasen razgled. Vsa okna so nas bila polna, vsak je hotel čimbolj videti zaželeno morje. Ko smo prišli trudni na Sušak, smo se takoj začeli razgledovati, kar nas je zanimalo. Občudovali smo lepo urejeno pristanišče in domače in tuje parnike. Zlasti lepo je bilo, ko smo se peljali s parnikom v Kraljevico. Meni je zelo ugaljalo na parniku, seveda,

ker smo se vozili samo 2 uri; čudno se mi je zdelo, da ljudje tarnajo o »morski bolezni«. Kakor daleč sežejo oči, povsod morje, samo v daljavi plava mirno parnik. V Kraljevici smo ostali par ur, nakar smo se vrnili na Sušak. Ogledali smo si mesto in okolico. Popoldne smo se kopali v morju; jaz sem dobro očutila njegov slan okus. Ko smo se zvečer vračali nazaj, se nam je po-

kazalo morje v vsej svoji veličini, posejano in obžarjeno od nebroj lučk. Spotoma smo se ustavili v Zagrebu, kjer je več znamenitosti; a vseeno se morja češče spominjam. Spoznala sem, kakšne važnosti je morje za nas, ker nam prinaša poleg materialnih dobrin tudi vso svojo lepoto.

Vitez Karel, gimnazija v Mariboru:

IZ MARIBORA V BEOGRAD.

Že v zgodnji mladosti sem si želel potovanja. Sanjaril sem o njem; kmalu pa sem spoznal, da je lažje sanjariti nego potovati! Posebno za nas dijake. Vedno si obljubljam, da bom začel štediti. Ali kaj! Danes je krasna drama v gledališču, jutri koncert, potem nogometna tekma, dirka ... Ali je mogoče, da bi ostal doma? In tako gre dinar za dinarjem; posebno za nas, ki ne poznamo ne prvega ne zadnjega v mesecu. In jih ni, ko bi jih človek potreboval za potovanje.

Odrinimo vseeno!

Tistega dne sem se odpeljal iz Maribora. Mimo okna so švigali pisani travniki in temni gozdovi. Kmetovalci so obdelovali polja. Bistra Savinja je butala ob skale in drobne kapljice so se lesketale v soncu.

Zidani most je bil že za mano. Vlak je brzel med njivami. Gledal sem, kako je izginjala pokrajina. Ali ni tudi naše življenje enako tej izginjajoči pokrajini? Enako kot pokrajina, ki jo gledam, hiti življenje; izgublja se tam nekje — in le spomin ostane.

Izginjajoča polja so se kopala v poletnih sončnih žarkih. Zunaj, daleč od proge, se je razcepljala Sava v neštete rokave; zdelo se je, da miruje, kot bi pozabila na svoj smoter, na Donavo.

Prikazovati so se jele hiše predmestja: Savski kolodvor ... Vlak je rožljaje zavozil preko neštetihih kretnic; bil sem v Zagrebu.

Imel sem samo nekaj ur časa, zato sem si le površno ogledal to lepo mesto. Mračilo se je že, ko sem odrinil. Monotono so udarjala kolesa, vendar je vriskala moja duša. Šel sem na hodnik in zrl v mesečino, zrl srebrno se lesketajočo in bežečo ravnino in bil sem srečen.

V kupeju so že vsi spali. Čul sem le jaz, čital sem neko delo J. Londna, a ni me zanimalo; vedno znova so hitele moje misli, hitreje od brzca proti cilju.

Izliv Save v Donavo.
Vitez Karel.

Grad: Kalemegdan.

Vitez Karel.

Mlado jutro se je porajalo. Pokrajina vsa umita z roso, na obzorju pokrita s prozorno megleno tenčico, je brzela mimo oken. Tu pa tam so se pokazale male, revne slamnate kočice, spominjajoč na uboštvo in bedo. Vendar niso ti ljudje ubožci, saj so v naročju bogate narave. Tu pa tam sem zagledal spečega pastirja, vsega zavitega, ob ognju ležečega, oziroma ob oglju, ogenj je

že zdavnaj dogorel. Trume goved so se bližale sočnim pašnikom, nad njimi so kričali pastirji in lajali razposajeni psi. Nedaleč je gagara jata gosi, vseleč se zatega sonca. In dalje pure, konji, njive, pašniki.

Sam sem ostal v kupeju, vsi so že izstopili; šele proti Beogradu se je začel vlak zopet polniti. Potniki so bili povsem nezanimivi. Zanimala me je le njih govorica, trša od govorice mojih prejšnjih sopotnikov, a lepša.

Ozrl sem se naprej. Pred menoj so se začeli vzdigovati hrički, posuti s hišami, zvoniki, obdani z rahlo meglico. To, kar sem videl, je bila res kraljevska slika, res — slika prestolnice Beograda.

Vlak je privozil na kolodvor. Izstopil sem in si začel ogledovati mesto.

Središče mesta je stari in novi kraljevi dvor. Potem palača ministrstva, univerza in narodno gledališče, pred katerim stoji spomenik kneza Mihajla. Mesto je prepreženo s tramvajsko progo. Ima polno modernih in visokih palač. Pot me je vodila tja gor v park v staro trdnjavo v Kalemegdan. Na drugi strani reke Donave je mesto Zemun. V sredi mesta stoji starodaven stolp, s katerega je krasen razgled na Beograd in na izliv Save v Donavo. Drugače pa Zemun ni tako interesantno mesto. Popoldne sem si ogledal še druge znamenitosti mesta.

Vitez Karel.

Spomenik hvalečnosti Franciji v Kalemegdanu.

Ostal sem le par dni v Beogradu. Ko sem se vračal, sem bil ves prevzet od teh krasot. Sklenil sem, da bom od sedaj še bolj ljubil našo lepo domovino.

PO LETOŠNJEM JAMBOREEJU.

Megla visi nad Ljubljano. Mraz mi je, kadar grem po stari poti v šolo, srečavam iste obraze in staro razpoloženje mi lega zopet na dušo. Pa vendar čutim, da sem tačas nekaj doživel, kar mi je dalo v teh letih mnogo misliti in mi razširilo pogled v svet.

Ob koncu šolskega leta niti slutil nisem, da bi se lahko moj slavní sen uresničil. Na jamboree! Pa smo dobili na tabor brzovavko — gremo! V mrzlični naglici smo svojo hrano topot naložili v kovčke; saj drugače ni šlo, toliko smo imeli domačega blaga za izmenjavanje.

V udobnih pullmanih smo oddrveli v noč tja doli ob Savi. V Subotici smo se Jugoslovani zbrali. Petdeset nas je bilo; do sedaj največ. Pa kako smo gledali, ko so v Budimpešti celi vlaki drugih narodov prihajali drug za drugim.

Tretje jutro smo bili v Gödöllő. Zdnilo se je in mrzel veter je pihal od slovenskih planin, ki so bile še v mraku tam pod obzorjem; ko smo korakali na svoj prostor, so prvi zaspani obrazi kukali izpod šotorov in nas pozdravljali. Zastave so se še nemo pozdravljale. Dasi utrujeni, smo hitro postavili in uredili svoj tabor, ker se je drugi dan že vršila slavnostna otvoritev. Tam smo šele videli, kako je skavtizem razvit drugod. Morja zastav in navdušena množica so valovile po areni in glavnih cestah. Dobili smo že prve prijatelje in se vživljali v pestrost. Saj smo vsi prišli po isto, vsi smo prišli sodelovat in gledat na to veličastno revijo dobre mladine iz vsega sveta, mladine, ki se zaveda svoje naloge. Pravilna ureditev razmer in sploh vsega življenja je pereče vprašanje, ki

se mora dovršiti. Kdor pa pozna skavtska načela in pravilno skavtsko vzgojo, mora priznati uspeh tega gibanja. Tam na jamboreeju pa se je pokazalo, kako daleč je ta organizacija že prodrla. Vsak narodič, vse kolonije so poslale svoje delegacije. Z Južnega morja in z vseh kontinentov se je zbrala mladina, da se spozna z drugimi, z njihovimi težkočami in pridobitvami. Način tega spoznavanja pa daje jamboreeju takšno lice, da ga neskavt dolgo ne more razumeti.

Konference, nastopi in razne svečanosti izpolnijo le majhen del vsega programa. To so le nekatere osi pravega življenja. V prostem času, ki ga je bilo dovolj, smo se mešali med druge, živeli z njimi, hodili k drugim, se razgovarjali o zanimivostih, ki jih prinese vsak s seboj. Ogromne stvari se ti odkrijejo, ko hodiš po taborih posameznih grup. Vedno smo dobili kakšne »kolege« iz eksotičnih ali civiliziranih dežel, s katerimi smo se v jamboreejskem »esperantu« pogovarjali, da so se nam jeziki lomili. Do kraja sem se nekoč nasmejal, ko sem videl dva, ki sta se lepo resno pogovarjala s slovarji v rokah.

Taborišče samo je bilo dolgo menda 5 km. Lepe asfaltne ceste so vezale posamezne predele tega pisanega polja šotorov med hrastjem in po planjavi.

Foto P. Kunaver.

Idiličen taborni kotiček v Gödöllő.

Foto P. Kunaver.

*Eden izmed neštevilnih vhodov
v tabor.*

Foto P. Kunaver.

Vhod v romunski tabor.

Organizacija za takšno mesto mora biti brezhibna. Madžari so nas v tem pogledu zadivili. Ogromna armada neplačanih delavcev je imela dovolj dela za tri leta.

Foto P. Kunaver.

Vhod v jugoslovanski tabor.

Zadnji jamboree je bil na Angleškem. Udeležila se ga je le peščica Jugoslovencev, dasi nas tudi topot ni bilo mnogo. Poljakov je bilo n. pr. 1500, Angležev in drugih na tisoče. 40.000 oseb. Nekaj čudovitega je, kako več smisla imajo za takšno idealno vzgojo drugod, pa naj bo to Egipt ali Švica, Češka ali Amerika. Kaj smo zanimivega mogli nabrati, to je nepopisljivo. In kakšno razpoloženje vlada, ko vsakemu sije iz oči navdušen smeh. Tam se vse smeje skavtom v krikih, ki zbijajo »škotske« in muzicirajo, da se Bog usmili; tam zopet plešejo Indijanci, tu zopet stiska, v sredi nje pa nebogljeni starček, lord Baden Powel, vrhovni skavt, ki ga vse slika. Po cestah hodijo strnjene gručice vseh narodov, petje in trušč povsod. Povsod pestrost po barvah, pa bodisi koža ali zastava. Tako smo živeli v večni razgibanosti, dokler nismo za slovo še napravili nekaj izletov v Budimpešto in drugam. Povsod smo bili lepo sprejeti. Potem pa smo se razšli. Vsak na svoj dom, vsi z eno željo: da bi mogli priti čez štiri leta zopet skupaj.

MOJE POČITNICE.

Kakor običajno sem prebil svoje počitnice tudi letos na Češkem. Teden sem bil v Taboru, slavnem mestu izza dobe Jana Žiške, vojskovodje husitov. Črez Prago smo se odpeljali v Jičín na pokrajinsko razstavo, ki je bila zelo lepa. En dan smo prebili v Prachovskich skalah. Tu je veliko skalnatih hodnikov, ki vodijo navzgor in navzdol. Veliko je razglednih točk, s katerih je razgled uprav čaroben. Pri lepem razgledu se vidijo celo Krkonoši in Snežka.

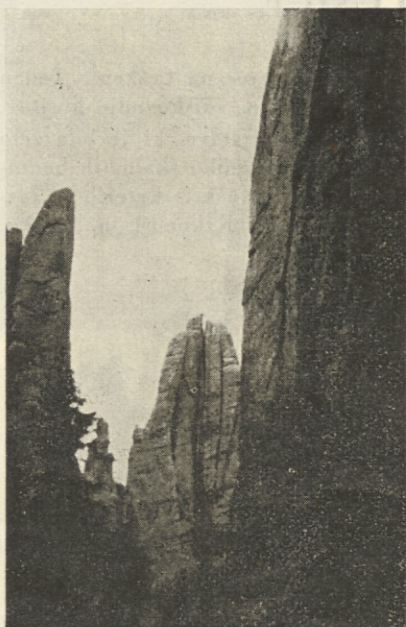
Skale imajo razne bizarne podobe, ki so bodisi posamezne ali pa v skupinah. Nekatere skale so podolgate in dostopne; toda nekatere so zelo visoke in na teh se trenirajo alpinisti in plezalci. Ljudje so poimenovali skale po njihovih podobah: menih, škof, žaba, želva, vitez, lev itd. Nekateri hodniki imajo nad dvesto stopnic in so tako ozki, da je neka de-

Skalno mesto.

bela gospa morala iti postrani. Hodniki imajo imena slavnih čeških mož: Masarikova steza, Jiraskova razgledna točka in dr. Hodili smo ves dan, toda vsega nismo videli. Na poti proti Jičínu smo videli od daleč »Osarium« t. j. kraj, kjer so pokopani vojaki iz prusko-avstrijske vojske iz l. 1866. V Jičínu je imenitna palača vojskovodje Wallensteina, reformatorja Češke. Bil sem v dvorani, kjer so imeli trije cesarji, avstrijski, pruski in ruski, neko konferenco. Vrnivši se v Prago, sem prebil še deset dni tu, pregledal razne muzeje, bil na Hradčanih in v hramu sv. Vita, ki ga je pomagal renovirati naš rojak, znameniti arh. Plečnik. Zadnja točka mojega krasnega potovanja je bilo mesto Chrudim, zvano Češke Atene, zaradi obilo šol. Delali smo izlete s stričkovim avtomobilom na vse strani. Enkrat smo se peljali na Sečsko pregrado, to je velik jez, zidan črez širino reke Chrudimke, ki jo namerava zaježiti, da ne bo delala poplav, in uporabiti nastalo vodno moč za elektrarno. Jez je 50 m visok, 100 m dolg, širok pa tako, da bo po njem peljala 10 m široka cesta. Okolica, ki ima približno ploskev 3 km², bo prišla pod vodo. Vse hiše in mline, ki so na bregovih, je kupila država in njih prebivalci se morajo izseliti. Cela reč je dosedaj stala že 60,000.000 kč. Pregrada, ki je zelo zanimiva, je baje po velikosti na tretjem mestu v Evropi. V Chrudimu je spomenik tamošnjega rojaka Jožefa Resslera, izumitelja ladijskega vijaka. Nazadnje smo se peljali s stričkovim avtomobilom v Tabor, in prevozili velik kos Češko-Moravske visočine. Pot

je bila nad vse zanimiva in krasna. Tako se je končal moj tritedenski izlet po Češki.

Vhod v Cesarski hodnik.

Jožef Ressel.

B o j a n G r i l c, gimnazija v Mariboru.

PRAZGODOVINSKO GRADIŠČE PRESEK PRI ČREŠNJEVCU.

Ako kreneš z železniške postaje Slovenska Bistrica v severovzhodni smeri proti starodavnemu slovenskemu naselju Črešnjevec in tu ali tam povprašaš kmeta, kje je v »starih časih« bil grad, »turške šance«, ali kje je zakopana Atilova rakev, posuta s samimi cekini, ti bo vsak rad pokazal s smrekovim gozdom porastel hribček, ki ga še dandanes ljudstvo imenuje s starim imenom Presek. Ta griček, katerega vrh je gotovo umetno predelan, leži tik ob drugem, mnogo večjem hribu, na katerem se razprostirajo lepe črešnjevske hiše, sredi katerih stoji že stoletja stara cerkev. Iz Črešnjevca se ti nudi lep pogled na hrib Presek, kjer se nahaja zanimivo prazgodovinsko gradišče.

Gradišče imenujemo utrjen kraj, kamor so se že v najstarejših dobah zatekali prebivalci pred sovražniki, odbijali za okopi sovražne napade, shranjevali pa v gradišča tudi razne dragocenosti. Predvsem se je to godilo v dobi turških bojev; imena »Gradišče«, »Straža«, »Stražišče«, »Šance« itd., so radi tega zelo stara, njih postanek pa je navadno zvezan z raznimi pripovedkami o Atilovih zakladih, o zlatem teletu, o pesoglavskih topničarjih i. dr. Takšne in slične pripovedke si slovenski narod pri-

poveduje že stoletja, o njih se nahaja mnogo domišljije našega preprostega ljudstva. Naša gradišča, ki pa so mnogo starejša, segajo celo iz mlajše kamene dobe nepretrgoma v železno, rimsko in slovansko dobo, so zgrajena skoraj na isti način. Okoli utrdbe se nahajajo okopi iz zemlje, v utrdbi, ki je včasih okrogle, včasih pravokotne oblike, pa so se nahajale prazgodovinske hiše z ognjišči in shrambami za orodje. V okolici je bil prostor za sežiganje mrličev, torej visoka grmada, v bližini travnikov pa pokopališče. Grobovi so navadno majhnim hribočkom podobni, v starejši železni ali hallstatski dobi, ki je v naših krajih trajala nekako med l. 1000—4000 pr. Kr. pa opazujemo t. zv. plane ali ravne grobove. Naša ožja domovina je na prazgodovinskih gradiščih precej bogata, eno se nahaja tudi pri Črešnjevcu pod Slovensko Bistrico.

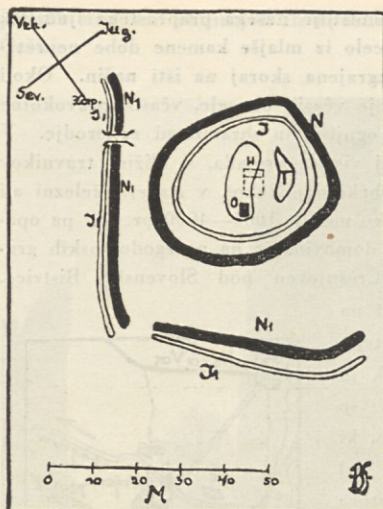
Gradišče Presek, ki nam ga prikazuje slika leži na vrhu omenjenega griča in je že po naravi zelo utrjeno. Grič je na severozapadni strani precej nizek in ima radi tega gradišče na tej strani predokop, ki se nadaljuje tudi proti vzhodni strani. Ta predokop, ki je naredil glavno utrdbo bolj varno, tvori prvi del celotnega gradišča. Narejen je iz ilovice, med katero so na vrhu pomešane črepinje temnorjavih posod, ki so deloma prostoročno, deloma na lončarskem stolu izvršene. Prednasip je na začetku na južni strani visok 1.30 cm, proti zapadni strani se vedno bolj znižuje, dokler se naenkrat ne pretrga; tam je bilo že v prazgodovinski dobi močvirje in je bil torej dohod nemogoč, nanjo pa nepotreben. Po kratkem prestanku se prednasip zopet pojavi in zavije ravno proti vzhodni strani mimo drugega, glavnega dela utrdbe, naprej.

Nasip je tukaj povsod enak in znaša višina ok. 1 m. Zaradi večje raznosti ima predokop pridani še predjarek, ki je nastal pri nadelavi predokopa samega. Pod tem predokopom se je nahajalo močvirje, ki je še danes vidno; na severni strani je pa nasip za 1 m prerezan, čezenj pelje namreč kolovoz. Cel predokop je dolg približno 100 m, prostor med njim in glavno utrdbo, ovalne oblike ni bil poseljen, iz jugozapadne strani je bil vhod iz Črešnjevca mogoč, zato je bilo bivališče v drugem delu utrdbe, ovalne oblike, ki jo obdaja zelo visok okop, kateremu je pridani še predjarek. Okop doseže na severovzhodni strani višino 2 m, na drugih straneh je le nekoliko nižji. Predjarek, ki se nahaja v notranjosti (nasprotno kakor predjarek pri predokopu) je nastal vsled izkopavanja zemlje za okop glavne utrdbe in vsled naprave polkrogli podobnega, na gornjem delu ravnega griča, ki leži na najvišjem delu celega griča. Ta umetno narejen griček obsega ves prostor utrdbe in sestoji iz terase in pozneje (v dobi utrjevanja) navožene zemlje. V severozapadnem delu je univ. prof. W. Schmid odkril ognjišče 75×50 cm, ki je bilo pravokotne oblike in krito s kamenitimi ploščami. Tik ob ognjišču je stala edina hiša, kjer so prebivali stanovalci gradišča. Še danes se dobijo deli ometa, ki je popolnoma enak ometu iz prazgodovinskega gradišča Poštele na Pohorju. Tukaj je stala hiša, ki je bila, kakor se da to opaziti pri zasledovanju ometa, pravokotne oblike, žal, da se tukaj niso vršila raziskovanja pod vodstvom znanstvenikov. Divji kopači so namreč skozi cel griček v utrdbi naredili hodnik, ker so mislili, da je v njem zakopan zaklad. Vendar se je posrečilo še najti nekaj sledov te hiše; železen žrebelj in predrimski biseri pričajo, da je bila ta naselbina porušena, hiša pa zažgana v poznolatski t. j. mlajši železni dobi. To se je zgodilo po mnenju že prej omenjenega znanstvenika — arheologa v l. stoletju pred Kr. r.

Okolice Črešnjevca

z gradiščem Presek-GE, skupino grobov P in skupino groba gozda „Gomilica“-G.

Gradišče Presek pri Črešnjevcu.

N - okop z jarkom J, hišo H, ognjiščem O in teraso T; N1 - predokop s predjarkom I 1.

W. Schmid razkopal 3; v njih je našel skromno nasejane žare za pepel in razne plošče, ki tudi potrjujejo, da je bilo gradišče pri Črešnjevcu uničeno v koncu 2. ali v začetku 1. stol. pr. Kr. Druga skupina, ki obsega 20 grobov iste oblike, se nahaja v gozdu »Gomilice« (prim. gomila = grob!), ki je na sliki 2. zaznamovan s črko G. Teh grobov je 20, le nekaj pa jih je prekopanih. Gotovo spadata obe grobišči k naselbini pri Črešnjevcu.

Zgodovinskih poročil o gradišču Presek še nimamo, edino kar ni uničil čas, so skromne najdbe, ki pa so radi tega tem važnejše, ker pričajo, da je ta kraj bil poseljen že v prazgodovinski dobi. Pozneje so se tukaj naselili mnogo bolj omikani Rimljani, ki so zapustili na Črešnjevcu, Slov. Bistrici in bližnjem Laporju očitne sledove — lepe rimske spomenike, o katerih pa drugič več. V rimski dobi je stala na mestu današnjega Črešnjevca večja rimska naselbina, katere točno lego pa je treba še preiskati.

Časi, ko je bilo gradišče Presek obljudeno, so minuli, ostale so le skromne najdbe in gradišče samo, gozd na gradišču pa šumi skrivnostno pesem — pesem izza davnih dni.

P o l a n e c A l i c e, dekliška meščanska šola v Mariboru:

ZAPUŠČENE MATERE.

Brezmejna je njihova bolelost. Motne so danes oči, nekdanj tako sijajne, motne so in žalostne. Brezmejna je njihova bolelost. Sladke ustne, ki so bile vedno pripravljene za strastne poljube ljubega sina, so danes hladne, izginil je raz njih razkošni drhljaj. Stotine srcov je sedaj nemih in njih prikazen je brezglasna pesem, edina in lepa, pesem o majki domovini, neizmerno tužni, kakor so tužne vrbe žalujke kraj hladnih vod. In v mrkih večerih, ko zaide sonce in šušti ovenelo listje, sedé matere in razmišljajo, strmeč v prirodo. Bedna mati! Njeno mlado telo, polno mladostnega

ognja, drhti, kakor list na veji. Ob vsakem šelestu, ob vsakem drhtljaju prirode se zgane in obupno strmi tja doli na jug...

Ali njega ni. Ni ga... Daleč je sedaj dragi sin. Tam na dnu balkanskih poljan in klancev vam leže oni; otožne in nesrečne matere! Njih ni več. Kakor bogovi osvetniki, so stopali vaši sinovi z meči preko kosovskih gričev. Divni maščevalci so molčali, ko so stopili na polje propasti. Molčali so in poslušali glas iz podzemlja, prastar in častit, ki je strahovito ječal po Kosovem: Kdor ne pojde na boj na Kosovo, proklet mu rod in pokolenje!... In mladi vojaki so poslušali in rastli v nedogled. Nebo se je pretrgalo od grmenja topov. Šli so dalje, vse dalje na jug. Odšli so kakor vihar. Kakor oblaki, nasičeni z gromom in strelo, so planili in prešli Kosovo polje. Strastno, besno so poleteli v smrt. S hrepenenjem po življenju so drveli v goste vrste sovražnika in padali s smehom na ustnah. Zemlja, domovina, pravim ti, v tebi je odrešenje, v tebi je vstajenje...

Ali sina ni. Minevajo dnevi, vlečejo se noči, a sina še ni. S trudnim pogledom strme skozi mrak na jug, čakajoč. Nikogar, nikogar ni! Niti gavrana ni, da prinese junakovo roko. Ničesar. Samo molk in tišina. In kakor tone večerno sonce, tako tone tudi njihova nada. A, ko zatone sonce popolnoma, pusti matere neme, otrple, osamljene v mraku. Samo vroča, svetla solza je ostala v očeh, ki se je svetila v noči. Ve, matere, ali ste si sveste te resnice: vaša boleost, vaša tuga in vaše solze so bile potrebne, da preneha velika kosovska noč, moreči mrak, da nastane dan. Vaša boleost je izvor radosti milijonom...

Gledamo vas, majke naše, in se vam divimo, ker ne plakate več. Kako brezmejno krasna je vaša boleost! In ošine nas tedaj urno, mrzlično. Jugoviči, kraljevič Marko, Miloš Obilić, Kosovska devojka, Damjan, in tedaj se razgrne pred nami morje krvi, po katerem plava 5 stoletij z molitvijo in zvestobo. Vaša brezmejna boleost je začetek naše sreče, začetek velikih dni.

D r a g o B r a d a č :

MOJ DOM.

Mnogi pesniki in pisatelji so pisali o svojem domu. Kdo ne pozna pesmi Simona Gregorčiča, »Nazaj v planinski raj«. To pesem je napisal goriški slavec iz domotožja, spominjajoč se, ko je še kot pastirček pasel čredo po planinskem raju.

Tako tudi meni sili srce domov na rodno grudo. A vse želje so le sanje na čas, ko se homo mi tam od Soče in Korotana vrnilo domov. Srce mi sili na kraški Trst, kjer je moj dom.

Tako sem vesel, da še živi moja ljuba mamica, da se lahko zatečem k njej pod svoj začasen krov.

Težko je gledati begunce, ki pribeže preko meje, da si tu poiščejo dom in zaslužek. Zaslužek včasih najdejo, a doma ne, ker jim srce sili nazaj tja, kjer je njih rodna gruda.

Moj dom je pri Trstu. Tam blizu so naši dedi in pradedi obdelovali in s svojimi žulji pojili zemljo. Gregorčič piše v pesmi »Na potujčeni zemlji«, da je prišel tujec, kateri je naš jezik zamenjal s tujim. Vse nam bodo vzeli in ostali nam bodo le grobovi.

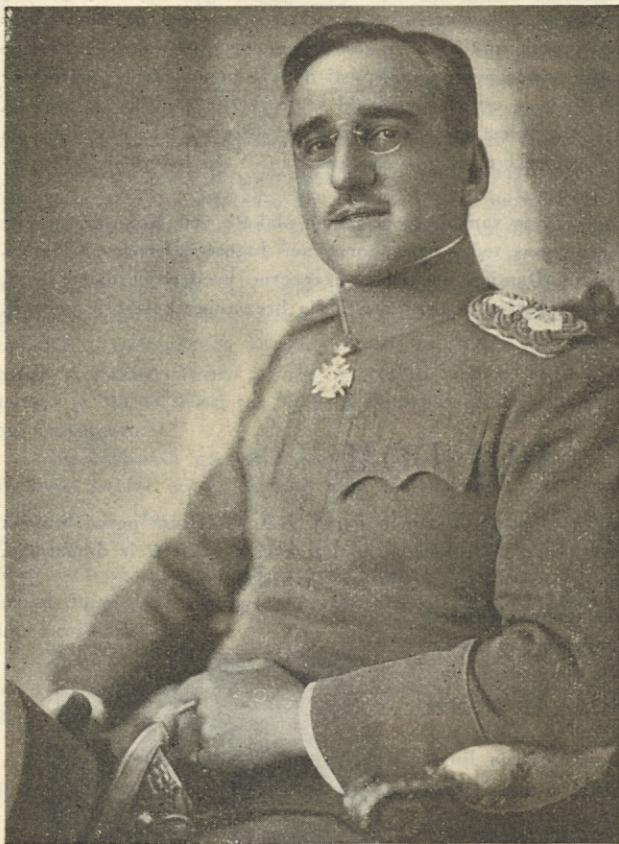

*Narodni dom v Trstu
po požigu.*

SPOMINSKA SVEČANOST NA OTOKU KRFU.

(Slika s potovanja z ladjo „Kraljica Marija“.)

Dne 15. VI. smo se odpeljali s parnikom »Kraljica Marija« iz Splita na potovanje po Sredozemskem morju. Na tem potovanju, ki ga je priredila

Jadranska straža, je naš parnik pristal v sledečih mestih: na otoku Krfu, v Ajaccio na Korziki, v Monte Carlu, Toulonu, Marseillu, Barceloni, Alžirju, Tunisu, na Malti, v Kotoru in Dubrovniku.

Dne 17. VI. smo se že na vse zgodaj približali majhnemu otoku Vidu. Ladja je počasi zavila proti krfski luki. Že z ladje smo opazili na otočju pokopališče, kjer je pokopanih mnogo srbskih vojakov, ki so postali žrtve strašnega umika srbske armade preko Albanije l. 1915. Vse oči so bile obrnjene proti temu znamenitemu kraju srbske zgodovine. Ladijski orkester je zaigral državno himno. Ob tem svečanem trenutku se je marsikomu utrnila solza v očeh. Vsi smo tako

N. V. kralj Aleksander
je ob priliki potovanja v Carigrad posetil tudi Krf
in grobove svojih junakov.

bili zatopljeni v premišljevanje, da nismo niti zapazili, kdaj je ladja pristala. Z motornim čolnom so se pripeljali na našo ladjo trije pravoslavni in eden ka-

toliški duhovnik. Ti so opravili na krovu molitve za padle in umrle srbske junake. Po govoru predsednika Jadranske straže, ki je povedal, da leži tu v morski globini pre-
 mnogo trupel srbskih vojakov, ki so jih bili ob strašnem umiranju v letih 1915.-1916. pogreznili v morje, so vrgli raz ladje lovorov venec, ki se je počasi potapljal v globino. Duhovniki so se nato odpeljali na otok Vido, kjer so blagoslovili grobove vojakov. Na pokopališču so položili izletniki z naše ladje venec na vojni spominski križ.

Križ se vrsti za križem.

Begunci in vojaki prehajajo preko „Vezirskega“ mostu na Črnem Drinu.

Sestradan do kosti . . . Pred Albanijo 77 kg, po Albaniji — 25 kg!

Kupi srbskih mrličev ob prihodu na Krf.

„Bela ladja“ vozi mrtve borce na široko morje, da jih potopi.

Po slavnosti na Vidu smo se odpeljali v mesto Krf. Nekaj potnikov se je peljalo k dvorcu Ahileonu, nekaj pa k mestu Kanoni. Zanimalo nas je gleda-

lišče, v katerem je bila leta 1917. podpisana znamenita krfska deklaracija. Dan se je že nagibal proti poldnevu, zato smo se vrnili na ladjo, ki je kmalu zapustila krfsko luko in nas zapeljala na širno morje.

Po vzpostavitvi srbske vojske na Krfu se pogovarja N. V. kralj Aleksander s svojimi vojaki.

Glavno mesto otoka Krfa je *K e r k y r a* (Krf), ki leži na vzhodni obali med dvema starima trdnjavama. Kerkyra ima preko 35.000 prebivalcev. Med temi je zelo veliko Židov in Maltežanov. Zelo dobra luka ima velik promet. V bližini mesta je grad Ahileion s krasnim parkom. V parku je stal pred svetovno vojno slavni kip na smrt ranjenega grškega junaka Ahila.

ČRTICA.

Dežuje! Megla je zasedla doline in ovila hribe s sivim plaščem. V naravi je vse tiho. Od vseh strani diha jesen. Med travniki vodi steza na cesto. Počasi in zamišljeno stopa po njej neko dekle. Obleko ima slabo in ponošeno. Vidi se ji, da je sirota. Rahlo je nadahnjena njen obraz z neko skrbjo. Lepe rjave oči so ji rdeče obrobljene. Jokala se je. Pred nekaj dnevi so ji odpovedali službo. Počasi in z negotovim korakom nadaljuje pot. Na ovinku postoji in gleda na vas, ki leži pred njo. Hipoma se nečesa domisli. Saj bodo kmalu Vsi sveti. Jaz pa nimam denarja, da bi kupila vsaj malo cvetja in okrasila očetov in materin grob. Da bi mogla kupiti vsaj sveče! Ne. — Niti tega ne zmorem. O kako bodo ozaljšani grobovi na Vseh mrtvih dan. A jaz pa ne morem položiti na gomile dragih staršev nič cvetja niti sveče. Milo se ji stori. Velika solza se ji zaiskri izpod trepalnic in se ji potoči po zardelem licu. Ne, ne. Vsaj malo cvetja moram položiti na grobove dragih. Prositi hočem, da si pridobim nekaj dinarjev vsaj tri, štiri, pet za rože — za krizanteme. Težke misli so ji pripogibale glavo k tlom, da se je skoraj zdrznila, ko je dospela v trg. Nekaj časa hodi po ulicah, a končno se ustavi pred veliko hišo. Že hoče dvigniti roko, da bi pozvonila. Roka ji omahne. Hud boj se vname v njenem srcu. Jaz, mlada in cvetoča pa moram prositi, da bom okrasila očetov in materin grob. Saj sem vendar služila. A kaj bi tista borna plača, ki sem jo dobila v tovarni. Saj sem se z njo komaj preživela in plačala stanovanje. Vzravnala se je in s težko roko pritisnila na gumb. »Kaj hočete?« se je oglasilo v oknu nad vrati. Prosim, prosim za majhen dar, da kupim cvetja za na grob... »Čemu lažete. Briga vas cvetje in grobovi. Poznam take, ki se jim ne ljubi delati« in brezčutna žena je izginila v oknu. Vsa rdeča od sramu je odšla po cesti in zdelo se ji je, da vsi ljudje gledajo za-njo. Le s težavo je dušila jok. Nikjer ne prosim več, je sklenila. Alŕ ljubezen do staršev je bila večja ter jo je privedla pred drugo hišo. Tam je dobila zaželene tri dinarje. Vsa vesela je pohitela k vrtnarju in kupila dve krizantemi. Vsaj na vsak grob eno, se je tolažila. — Noč je legla na zemljo, ko je dospela v vas. Pot jo je vodila mimo pokopališča. Krenila je k dragim grobovom. Globok vzdih se je izvil iz njenega srca. »Oče, mati, zakaj sta me zapustila,« je kriknila tako bolešno, da je zaječalo celo v kotu pokopališča in odjeknilo v hladno noč. Zgrudila se je na hladno prst, ki jo je ločila od staršev. Vsa bolečina in žalost dotičnega dne se je potočila skozi njene lepe rjave oči v svetlih in debelih solzah.

J e z a M a k s, dijak, Hajdina pri Ptuj:

FRANCOZI PRED PTUJEM.

Po bitki pri Ulmu l. 1805, kjer so bili Avstrijci od zmagoslavnih Francozov premagani, se je avstrijska armada naglo umaknila pod vodstvom nadvojvode Karola v notranjost dežele. Na tem begu je pripeljal nadvojvoda svojo vojsko tudi na Ptujsko polje, in sicer baš 2. decembra. Komaj so zmogli, lačni in utrujeni, do Ptuja, kjer so bolniki napolnili mahoma dve bolnišnici. Komaj pa se je armada umaknila iz mesta na Madžarsko, že je pridrla za njo 600 Francozov, ki so mesto koj zasedli. Vojaštvo so za deset dni svojega bivanja porazdelili v okoliške vasi, kjer — pišejo kronike — so bili ti baš med božičnimi prazniki. Takoj po novem letu so pa odrinili na bojišča pred Dunaj.

Armada nadvojvode Ivana, ki se je razkropila vsled francoskega napada pred Trbižem l. 1809., se je zbirala v Ptuj. Komaj so se raztepene čete zbrale (od 20.—25.

maja), je Ignac grof Gyulai radi varnosti zaukazal, naj se podre del mosta. To se je zgodilo baš še o pravem času, kajti že 27. maja so prišli po cesti iz Poljčan Francozi. Del vojske, ki jo je vodil MacDonald, je istega dne okoli dveh popoldne prišel do Sv. Lovrenca na Dr. p. Pri kovaču v Župečji vasi so jih čakali radovedni vaščani.

Stari Ptuj.

Ob 4. so Francozi prispeli pred Ptuj. Ker pa niso mogli v mesto, so na straže onkraj Drave le parkrat ustrelili, potem pa takoj krenili proti Mariboru. — Nekaj dni so še stikali tam okoli, nakar so odrinili dalje do Gradca. Za njimi je hitel general grof Gyulai in Marmonta ob Dravi nad Mariborom z velikimi četami iznenadil. Temu je pomagala le vojna zvijača, da je srečno utekel.

V francoski armadi so se borili tudi Slovenci. Moj praded, Tomaž Žunkovič, se je kot mladenič boril pod Napoleonom pred Moskvo. Po nesrečni bitki pri Lipskem se je vrnil nazaj v avstrijsko armado in služil 17 let nepretrgoma. Potem se je z odpustnico in odpravnino vrnil nazaj na Ptujsko goru, kjer si je kupil posestvo in se oženil.

Drugače pa narodu Francozi niso v slabem spominu. Trdi se, da so domači vojaki, t. j. Avstrijci, ljudstvu veliko več zlega prizadajali kot Francozi. Sicer pa je spomin nanje že popolnoma zamrl.

Francozi, misleč, da je to avstrijska vojska, ki se odpravlja na odpor, so namerili svoje topove na omenjeni kraj, da razbijejo vas in pobijejo ljudi. Sreča je bila, da je to njihovo namero kmalu opazil kaplan Baseti Jakob, Italijan, in se ročno odpravil v spremstvu župnikovem v francosko utrdbo in generalu v gladki francoščini razložil, kako in kaj, češ, da so to samo radovedni vaščani, ki ne nameravajo nič hudega. Francozi so mirno nadaljevali pot do Ptuja. Na Hajdini pa so se trije vojščaki odključili in napadli župnika Krašoviča v farovžu. Nasilno so mu odnesli 600 goldinarjev lastnega in cerkvenega denarja. V spomin na ta napad je dal v farovžki zid vzdati ploščo z napisom:

AGALLIS HVSARIS PAROCHVS
DIE XXVII MENSE VIRENTI
SPOLIATVS FVIT.

Tipična ptujška ulica.

SMEŠNICA.

Nekoč sem prosila očeta, da naj gredo z nami po šmarnice. Prosila sem in prosila, naposled so rekli, da pojdemo drugo nedeljo.

Prišla je nedelja — zaželeni dan. Ob treh popoldne smo šli. Nebo je bilo jasno. Ko smo prišli v Bukovico, smo šli takoj na vrh. Ker pa je bilo tam že mnogo otrok, smo vedeli, da ne bomo dosti šmarnic dobili. Zato so rekli oče: »Grem takoj na vrh; vi pa me počakajte pri onem velikem hrastu. Zarjovel bom kakor medved,« tako so rekli, »pa bodo vsi bežali. Tisti čas bomo lahko natrgali mnogo šmarnic. Vi se pa nikar ne strašite. Če bodo po tem plazu drveli, se skrijte, da vas ne bodo videli, potem pa pojdite h hrastu, da se tam dobimo.« Rečeno — storjeno! Odšli so. Ko so prišli na vrh, so zarjovel, da smo se še mi ustrašili. Kakor toča so se podili otroci po plazu in klicali na pomoč. Slišali smo pogovor: »Nikdar jih ne bo konec teh medvedov!« Znani glas je dejal: »Videl sem stopinje. Kakšne so bile! Oh, ti medvedi!« Drugi pa je dejal: »Kaj ti! Videl sem medvedko in mladiče. Pri onem hrastu so bili. Nekaj je šuštele; vedel sem, da mora biti medvedka in mladiči.« Kako smo se smejali! V tem času so prišli oče. Rekli so, da naj gremo hitro na vrh, da so izginili, kot bi jih veter odnesel. Prišli smo na vrh. Imeli smo lep razgled. Natrgali smo si lepih šmarnic. Potem smo šli doli. Včasih se je ta ali ona zakotalila po plazu in se kobacala kakor muha, če pade v latvico, polno kislega mleka. Prišli smo do hrasta, mogočnega očeta cele Bukovice. Malo smo počivali. Nato smo šli domov. Tistim, ki so videli medvedko in mladiče in stopinje, smo povedali ves čudež — vso storjo.

T e ž a k V i k t o r, meščanska šola, Ptuj:

PRVI AEROPLAN.

Dogodilo se je pred poldrugim letom. Proti poldnevu so se začeli zgrinjati od vseh strani temni oblaki. Obetala se je huda nevihta. Padati je začela toča ter debele kaplje dežja; ljudje so se že vsi poskrili po svojih domovih. V hipu se zabliška in zagrm; nevihta je tukaj. Naenkrat se zopet zabliška in zagrm, nato trešči v našo lipo, ki je bila par korakov od hiše. Groza me je obšla.

Ko tako v strahu gledam skozi okno nevihto, ki je bila kakor meglena, nenedoma skočim kvišku: poslušam, v bližini je aeroplan. Strah je izginil. Skočim po suknjič pa hajd na dež gledat, kje je letalo. Letalec je bil prisiljen pristati, ker ga je mučil vihar. Našel je prostor na grajskem deteljšču. Po pristanku je kmalu nehal dež. Polno ljudi je prišlo ogledovat ptiča. Letalo je bilo italijansko, pilota pa Francoza; v letalu se je vozilo 8 visokošolcev na Dunaj. Po strogi preiskavi so zastražili letalo vojaki. Za teden dni so došla vladna potrdila in listine. Ob 2. popoldne je odletel ptič od nas. Tedaj smo videli prvič letalo.

Z a j c A l o j z i j, dijak, Zimarice (Sodražica):

TOČA, TOČA!

Vroč soparen dan je bil. Dušēja vročina je ležala kakor svinec nad zemljo. Kmetje so plaho gledali sive oblake, ki so se kopičili izza gora. Vedno bolj in bolj so se širili, zakrili so sonce in na zemlji je nastal mrak. — Za gorami je votlo zabobnelo.

Bliski so začeli trgati oblake. Ljudje so pustili delo po njivah in zbežali domov; nekateri pa so šli iskat zavetišča kar pod kozolce.

Prve kaplje so začele padati. Grmenje in bliskanje ni ponehalo. Neprestano so švigali bliski po nebu. Zdaj se je temu grmenju pridružilo še neko oddaljeno bobnenje, pomešano s šumenjem.

Dež se je vsul, sapa je potegnila, da so se zamajala stara drevesa v vrhovih. Do tal so se klánjale breze in vrbe, lomile so se veje sadnih dreves. Sadeži so padali po tleh. Kmetu se je stiskalo srce, ko je videl, kaj dela sapa in kaj bo še storila toča. Zakaj ono bobnenje, pomešano s šumenjem, se je bližalo z veliko hitrostjo. Že se je v bližnjem gozdu začulo pokanje vej, ko so začela mahoma padati po tleh debela zrnja. Ljudje so pričeli moliti, klicati Boga in vse svetnike na pomoč. Zastonj! Ledeno zrnje je padalo neprenehoma, dokler ni pokrilo zemlje. Šele tedaj je toča prenehala.

Pogled na opustošena polja in vrtove je bil strašen. Drevje okleščeno, brez listja in sadja. Poljski pridelki so strti, strto je upanje na dobro letino. Poljedelec zleze v dve gubi in žalosten premišlja, kaj bo v bodoče. Revež, kdo ga bo redil?

J e z a M a k s, dijak v Mariboru:

KAKO MARIJA IN JOŽEF PO BET- LEHEMU PRENOČIŠČA IŠČETA.

V mlajši rokopisni zbirki narodnih pesmi, ki nosi naslov »Venček narodnih pesmi, po Slovenskih goricah nabranih«, je zbudila mojo pozornost pesem z gornjim naslovom. Pesem se ne poje skupno, ampak nastopajo v njej različne osebe, ki se med seboj v verzih pogovarjajo oz. razvijajo neki dogodek. Če se je narod pesmi posluževal pri raznih verskih uprizoritvah, mi ni znano, tudi peti je še nisem slišal. Naj sledi taka, kot je v originalu:

1.	Dajte nama prenočiti,
<i>Pri prvi hiši.</i>	Bog plačnik vam hoče biti.
Betlehemčan: Kdo trkat zna?	B.: Kolk plačata?
Marija in Jož.: Ubogi mož in žena sma.	M. in J.: Denarja nimava!
B.: Kaj hočeta?	B.: Se spravita!
M. in J.: Za stajo prosima,	M. in J.: Oh, naj ostaneva!
trudna se k vam podama,	B.: Dovolj je sitnosti,
da bi streho dali nama.	poberta se mi spred oči!
B.: O ne, ne, ne!	
M. in J.: Ah vendar vsmilite se!	3.
B.: Ne more bit!	<i>Pri tretji hiši.</i>
M. in J.: Hvaležna hočva bit!	B.: Kdo tu nicoj?
B.: Ne nicoj prostora ni,	M. in J.: O ljub' odprite saj!
beraških nočemo ljudij!	B.: Beračem, kaj?
	M. in J.: Le v hišo vzemite naj'.
2.	Usmil'te se naj' vbogih sirot!
<i>Pri drugi hiši.</i>	Dajte nama majhen kotič!
B.: Kdo zunaj je?	B.: Vse polno je.
M. in J.: Popotna zakonska.	M. in J.: Od daleč prid'va že.
B.: Kaj b'rada le?	B.: Ne morem, ne!
M. in J.: Naj tu ostaneva.	M. in J.: O Bog Ti, vsmil'te se!

B.: Oj beraška sitnost ti,
poznam jih take že ljudi!

4.

Pri četrthi hiši.

B.: Kaj jočeta?

M. in J.: Oh, zlo zmrzujeva.

B.: Kaj hočeta?

M. in J.: Pri vas čez noč bi bla.

Vsepovsod se nas bojijo,
pri vsaki hiši odslovijo.

B.: Vun hodita!

M. in J.: Oh, v hišo naj greva!

B.: Ne bota šla!

M. in J.: Kam drugam pojdemo?

B.: Tamle še en hram stoji,
pri meni več prostora ni.

5.

Pri peti hiši.

B.: Prepozno že!

M. in J.: Povsod tak' reka se.

B.: Le pojta le!

M. in J.: Nocoj vsaj vsmilita se!
Jutri že Zveličar pride,
vam plačilo ne odide.

B.: Kaj men' za to!

M. in J.: Oh, revna sva tak' zlo!

B.: Men nič za to!

M. in J.: Le vsmilite naj' se no!

B.: Brž poberta se od tod,
prostora išta si drugod.

6.

Pri šesti hiši.

B.: Le dalje kam!

M. in J.: Prijatelj, kam? povej!

B.: En hlev je tam.

Marija: Pojd' Jožef in poglej!

O Bog, sveta volja Tvoja
naj zgodi se, ne pa moja!

B.: Poberta se!

M. in J.: Beseda trda je.

B.: Tje v hlev, le, le...

M. in J.: Postelja trši še.

B.: Dober, dober je ta kraj,
predober je še c'lo za vaj'.

7.

Pri jaslicah.

Angel: Glej, grešnik ti,

poglej, ti grešnica:

Kaj storil si,

kaj strila sta oba.

Vidva Jezusu nemila,

vsake dver sta zaklenila.

Joj, grešnik ti!

Glej, Jezušček leži,

hud mraz trpi

na goli slamici.

Oh, hudobni greh, kaj striš,

ki božje tak moriš!

Dobro jutro.

Lahko noč!

NA TRIGLAV.

Že pozimi mi je stric povedal, da pojde poleti na Triglav, in mi je obljubil, da me vzame seboj. Kako sem se te vesti razveselil! Seveda je s tem stric žrtvoval zame mnogo denarja.

Prispeli smo ob 6. uri zvečer z vlakom v Mojstrano-Dovje, to je majhna vasica blizu Triglava, v kateri pa je poleti zelo živahno, ker pride vanjo precej letoviščarjev. Zapustivši kolodvor, smo jo ubrali po cesti proti Aljaževemu domu v Vratih. Korakali smo urno, kajti mudilo se je nam, da pridemo še pred nočjo v zavetišče Aljaževega doma, ki je približno 3 ure od Mojstrane oddaljen.

Po Tominškovi poti na Triglav.

Ne morem opisati krasot, ki sem jih mimogrede videl. Stemnilo se je že, a mi še nismo prišli do cilja. Bali smo se že, da smo zgrešili. Kar zagledamo luč, ki se je svetlikala za drevjem; bili smo pri Aljaževem domu, ki je moderno udobno zavetišče za turiste. Stric se je domenil z oskrbnikom glede večerje in prenočišča. Teta in jaz pa sva šla v gostilniško sobo, kjer je bilo zbranih mnogo turistov, ki so kramljali med seboj o turistovskih dogodkih preteklega dne. Oskrbnik nam je določil sobo in smo se takoj spravili k nočnemu počitku. Drugo jutro smo se že zgodaj odpravili proti Triglavu. Od začetka je bila pot dolgočasna, ko pa smo prestopili višino 1500 metrov, se nam je jel odpirati nov svet. Povsodi samo skalovje in prepadi, zrak je postal vedno hladnejši, vkljub temu pa nas je mučila žeja. Prišli smo po strmih skalnatih stenah, ki so opremljene s klini in žičnimi vrvmi, do studenčka, ki izvira iz skalovja, ob enem smo zapazili Triglavski ledenik s Triglavskim domom.

Hoja je trajala po velikih strminah in sagem ledeniku dobro uro, ter nas je peljala pot do Staničeve koč, kjer smo opoldne obedovali. Po kratkem odmoru smo jo ubrali čez snežnik v Triglavski dom tik pod Malim Triglavom. Ta dom je zelo udobno opremljen in oskrbovan v višini 2600 metrov. Hoteli smo še tisti dan na vrh, pa nas je zadržala megla in burja, ki je tedaj nastala. Stric in teta sta bila utrujena in sta šla kmalu spat, jaz pa nisem mogel še podnevi v posteljo v tako romantičnem kraju. Šel sem na sneg ter se drsal po strmini, kar mi je bilo v zabavo.

Naslednji dan smo pa bili zelo razočarani; megla nam je zakrivala skalovje in vihe planin. Stric in teta sta se odločila, da ne bosta šla na vrh Triglava, ker ni razgleda. Težko mi je bilo pri srcu. Končno mi je stric dovolil, da sem šel sam gori. Mahnil sem jo takoj preko Malega Triglava po strmi skalnati poti navzgor. V skalo vsekane stopnice so zavarovane z mnogimi klini in žičnimi vrvmi, tako da ni nobene

nevarnosti. Od Malega Triglava pelje steza po grebenu do Velikega Triglava. Po pol-
drugi uri sem bil že pri Aljaževem stolpu. Nepopisno veselje me je objelo, ko sem
stopil na najvišjo goro Jugoslavije. Burja je brila zelo ostro, tako da sem moral sto-
piti za nekaj časa v stolp, kjer sem vzel šampiljko in jo pritiskal na razglednice-
dopisnice, katerih sem imel seboj cel kup. Stolp je tesen in ima v njem prostora samo
kakih 5—6 oseb. Žalibog pa je ležala na vrhu gosta megla, tako da nisem mogel uži-
vati razgleda, ki se nudi turistom ob jasnih dnevih. Našel sem na vrhu italijanske ka-
rabinerje in neko italijansko družino, z naše strani pa hrvatske skavte. Bilo jih je pri-
bližno 20. Z Italijani smo se sporazumeli v nemškem jeziku. Videl sem, da so zelo
poželjivo gledali na našo zemljo. Ko se je prikazal za par trenutkov izza oblakov son-
čni žarek, je vzel skavt svoj fotografski aparat, povabil tudi Italijane in nas je vse

Vrata s Triglavom. Po akvarelu M. Ruppeja.

skupaj slikal. Zvedel sem, da pridejo Italijani mnogo lažje do vrha, ker imajo pod
njim postajo žične železnice. Nato so začeli skavti peti razne pesmi in plesati kolo.
Italijani so jih grdo gledali. Gotovo so si mislili, da se tako navdušen narod ne bo dal
uničiti. Čez kake pol ure sem se vrnil v Triglavski dom, kjer sem našel strica in teto,
ki sta bila že v skrbeh, misleč, da sem zašel in padel v kak prepad.

Takoj smo se odpravili na pot proti Aleksandrovedu domu, kamor smo prišli
opoldne. Tam smo obedovali, nakar smo šli mimo Doliča, ki leži tik ob italijanski
meji in kjer je zidana stražnica za italijanske obmejne straže. Pot nas je peljala med
visokimi hribi mimo sedem triglavskih jezer, ki jih opaziš z vrha planin kot modre
zvezdice. Med petim in šestim jezerom leži koča pri triglavskih jezerih, ki je prav
dobro oskrbovana in kjer smo tudi mi prenočili. Naslednji dan smo se odpravili proti
Bohinju čez Komarčo. Na tem potu nas je zalotil močan dež, ki nas je premočil do
kože. Nad Komarčo se je po dežju nekaj zjasnilo in tedaj sem opazil pod seboj globok
prepad; kajti stena Komarče je skoraj navpična in preko 700 metrov visoka. Stric, ki

je postal vrtoglav, je lezel po ozki poti približno 100 metrov daleč po kolenih, med tem ko sva teta in jaz uživala krasen razgled na Bohinjsko dolino, Bogatin in Črno prst. Po ozki stezici smo korakali previdno navzdol in smo prišli do izvira Savice. Izza skale se valja čista zelenkasta voda v velikosti potoka in se vliva po strmem skalovju kot slap v dolino. Voda, ki bruha, daje najmanj 300—400 sekundnih litrov in bi zadostovala za preskrbo mesta nad 100.000 prebivalcev. Ko smo se teh krasot nagledali in naužili, smo šli pod slap, kjer smo se v mali gostilni okrepčali. Po enourni hoji smo dospeli v hotel Zlatorog, kjer smo obedovali. Od tu smo šli v hotel Sv. Duh ob Bohinjskem jezeru, kjer smo najeli čoln in se vozili po jezeru. Stric je izvrsten veslač, torej je šlo naglo. Jezero leži pod visokimi planinami, nekako melanholično in tiho, vendar krasno.

Še pred vožnjo po jezeru sem se slekel in planil v jezero, ker me je mikalo, v globoki vodi plavati. Izvrstno je šlo, ker me je težka in globoka voda nosila; bila pa je precej hladna. Stric mi je prepustil veslanje in sem kmalu znal voditi čoln v pravi tir. Pri kopanju bi se pa skoraj ponesrečil, kajti ko sem skočil v vodo sem se potopil precej globoko do vodnih rastlin, ki so se mojih nog oprijele; zato sem sunkoma poskočil navzgor, da sem se jih rešil.

Drugo jutro smo se napotili peš po glavni cesti v Bohinjsko Bistrico, od tam pa z vlakom preko Jesenic, Ljubljane v Celje nazaj.

M e š č a n s k a š o l a, Rakek:

DRUŽABNA IGRA.

Mnogo je družabnih iger, ki niso niti dovolj zanimive niti duhovite. Igri, katere popis prinašamo, ni mogoče očitati kaj takega. Zato mislimo, da jo boste z veseljem sprejeli in radi igrali.

Pogoji igre: Vsakdo izmed družbe mora v 15 minutah napisati na list papirja po 5 imen:

a) znamenitih oseb,	c) gor,	e) živali,
b) mest,	d) rek,	f) rastlin.

Napisana imena morajo imeti isto začetnico, ki jo je družba določila z žrebom ali po dogovoru.

Smisel igre je v tem, da napišeš čim več takih imen, ki jih ostali igralci ne bodo napisali. Za vsako tako ime ti pritičeta 2 točki, za ime pa, ki ga ima še kdo drug izmed družbe, le 1 točka. Največ moreš doseči iz posameznih skupin po 10 točk, skupaj torej 60 točk.

Primer: Osebe A, B, C in D so napisale za skupino a) ta-le imena

A	B	C	D
Luther ^{1.)}	Lindbergh ^{6.)}	Lermontov ^{11.)}	Lindbergh
Lafontaine ^{2.)}	Levstik ^{7.)}	Lajovic ^{12.)}	Lenin
Litaipė ^{3.)}	Lenin ^{8.)}	Levstik	Lajovic
Lerring ^{4.)}	Lisinski ^{9.)}	Linnė ^{13.)}	—
Leenwenhoek ^{5.)}	Lykurg ^{10.)}	Lindbergh	—

1.) nemški reformator, 2.) francoski pisatelj basni, 3.) največji kitajski lirik, 4.) nemški pesnik in kritik, 5.) iznajditelj drobnogleda, 6.) znameniti ameriški avijatik, 7.) slovenski pisatelj in kritik, 8.) vodja ruskih bolševikov, 9.) hrvaški skladatelj, 10.) špartanski zakonodajec, 11.) ruski pisatelj, 12.) slovenski skladatelj, 13.) švedski prirodoslovec.

Oseba A dobi za vsako napisano ime po 2 točki, ker nimajo njegovih imen niti B, niti C, niti D.

Oseba B dobi za Lindbergh 1 točko, ker imata to ime tudi C in D, za Levstik 1 točko, ker ima to ime tudi C, za Lenin 1 točko, ker ima to ime tudi D, za Lisinski in Lykurg pa po 2 točki; skupaj torej 7 točk.

Oseba C dobi po sličnem presojanju 7 točk.

Oseba D se ni mogla spomniti v odrejenem času večih imen kot treh in še ta se krijejo z imeni B-ja in C-ja; dobi le 3 točke.

Prav tako določiš število točk za ostalih 5 skupin. Postavimo, da je bil v našem primeru tak-le končni zaključek:

I m e n a :	A	B	C	D
znamenitih oseb	10	7	7	3
mest	5	9	5	6
gor	4	8	6	7
rek	8	7	5	8
živali	5	5	6	5
rastlin	5	8	2	5
S k u p a j :	37	44	31	34

V igri je zmagala oseba B s 44 točkami.

Igro je mogoče izpremeniti tudi tako, da oceniš ime, ki ga ni napisal nihče drug razen tebe, s tolikimi točkami, kolikor je igrajočih oseb, vsako drugo ime pa s tolikimi točkami manj, kolikor oseb ga je razen tebe napisalo.

V našem primeru bi dobil B za Lisinski 4 točke, za Levstik 3 točke, za Lindbergh 2 točki in za kako ime, ki bi ga napisali tudi A, C in D le 1 točko.

Imena, ki ne ustrezajo pogojem igre, družba lahko razveljavi. Če bi n. pr. kdo napisal za ime živali »gosenica«, zgubi po razsodbi večine točko, ker je »gosenica« le ime za preobrazbo neke živali. »Grozdje« n. pr. ni ime rastline, »Greenwich« (vzhodno predmestje Londona — zvezdarna) ni ime mesta itd. Zgodilo se je, da je neki igralec navedel kot znamenito osebo Gregorja VII, neki drugi pa v isti igri Gregorja XIII. Družba je obema priznala po 2 točki, češ, da sta to imeni dveh različnih mož. Družba more poleg tega zahtevati, da pove igralec o kaki manj znani osebi, gori, živali itd., ki jo navaja, kar mu je o njej znanega. Igra tako pridobi na zanimivosti, še bolj pa na svoji izobraževalni vrednosti.

Poizkusite!

Š u š t e r š i č M i l a n , trgovska akademija, Ljubljana:

NAŠ ŠPORT.

Stara modrost, ki je z geslom: zdrav duh v zdravem telesu postavila pogoj za popolnost in skladno uravnovešenost človeškega bistva, dobiva v našem modernem času vedno večje priznanje. Ta izrek ima dvojen pomen. Kaj ti pomaga znanje, sposobnosti in vrline, če pa mora tvoje telo, šibko in onemoglo, v rani grob. Pa tudi lepo, vitko in krepko telo je samo dragocena vaza brez rož, če si v skrbeh za svoje telo zanemaril boljši del svojega bistva — duha! Samo ena pot je torej prava, zlata srednja pot, pretiravanje škodi.

Če govorimo o športniku, telovadcu, atletu, si ne mislimo človeka, ki zapravlja dragoceni čas s telesnim vežbanjem na škodo umski izobrazbi, ampak fanta oziroma dekle, ki vestno izvrši svoje delo, izpolni svoje dolžnosti, pa se

ne čuti trudnega potem, ampak pohiti na zeleno trato, v plavalni bazen, v telovadnico ali na snežno poljano, da se razgiba in razvedri.

S. K. Javornik, Rakek.

Športnikovo telo je gibčno, harmonično razvito, krepko, prožno in odporno. Ne ustraši ga dolga strma pot, ne debel снег, ne široka reka, ne ostra burja, ne žgoče sonce. Športnik ni samo telesno zdrav in krepak, vztrajen je in neustrašen, lahko opravlja svoje delo, ljubi prirodo, dober tovariš je, nesebičen in pravičen, rad prizna in pohvali uspehe svojega druga ter zataji samega sebe. Športnikovo življenje in udejstvovanje je tako lepo, bogato in oživljajoče, da v njem skoro ne občuti težkoč in naprav, ki jih vidijo drugi.

Poleg duševne izobrazbe ne smemo nikdar zanemariti telesne kulture. Samo duševna in telesna vzgoja skupaj moreta približati človeka idealu popolnosti.

V naši domovini gojimo sledeče športe: nogomet, smučanje, plavanje, lahkoatletiko, kolesarstvo, planinstvo, težko atletiko, telovadbo, tenis, hazeno, ping-pong, veslanje, sabljanje, sankanje in drsanje. V manjšem obsegu še: jahanje, jadranje, hokej na ledu, avtomobilistiko, motoristiko i. t. d. Organiziranih športnikov je pri nas komaj dober procent celokupnega prebivalstva.

Nogometašev je največ (90.000), ker je nogomet radi svojega borbenega in skupnostnega značaja pri mladini najbolj priljubljen. V celi državi je 593 klubov, od teh v Sloveniji 44. Najboljše nogometaše ima Zagreb, Beograd in Split. Državno prvenstvo niha med Zagrebom in Beogradom, dvakrat je šlo celo v sončni Split. Zagrebčani so v medmestnih tekmah že dvajsetkrat porazili Beograjčane in le enkrat so bili premagani od njih. Najstarejši slovenski nog. klub je Ilirija, Primorje pa je sedaj naše najboljše moštvo in prav uspešno zastopa naš nogomet v liginih tekmah. Najboljši nogometaši na svetu so učitelji nogometa — Angleži; slede jim Urugvajci, Argentinci, Avstrijci, Čehi, Italijani, Madjari i. t. d. Tudi Jugoslovane štejejo med boljše!

Zimski šport se pri nas zlasti zadnja leta lepo razvija. Slovenci smo najboljši smučarji v državi. Navdušenje za beli šport je vedno večje, vrste smučarjev se stalno množe in rastejo. V mednarodni konkurenci so naši smučarji dosegli že znatne uspehe, vendar v krog najboljših še nismo prišli. Tam pač kraljujejo severnjaki: Švedi, Norvežani in Finci. Jugoslovanski prvak v tekih je Jožko Janša, v skokih Bogo Šramel, v slalomu pa Čarman France.

Po krivici je lahka atletika manj popularna kot nogomet. Ta lepa, plemenita in raznovrstna športna panoga, ki ima najlepšo zgodovino in najstarejše tradicije, ima pri nas petnajstkrat manj pristašev kot nogomet (5970). Razveseljivo je le dejstvo, da v lahki atletiki številčno in kvalitativno napredujejo. Slovenci imamo več državnih rekordov. Primorje je postalo letos celo državni prvak. V borbah za prvenstvo na Balkanu se vedno bolj bližamo odličnim grškim gimnastom, upajmo, da jih bomo kmalu dosegli in prekosili!

Plavačev je v naši državi toliko kot lahkootletov. (910). Plavalni šport se zadnja leta mogočno širi od morja v notranjost države. Številna moderno urejena higijenska kopališča omogočajo sistematično vežbanje. Lepe uspehe smo na ta način dosegli Slovenci tako, da se danes že moremo meriti z obmorskimi klubi. Jugoslovanski plavači so se izkazali zlasti na meddržavnih plavalnih tekmah s Česko, Poljsko in zlasti z Avstrijo. Državni prvak v vaterpolu je Jug iz Dubrovnika.

Tudi pri drugih športnih panogah opazamo lep razvoj in napredek. Splošno moremo reči, da jugoslovanski šport napreduje, da je športnikov vedno več in da so doseženi rezultati vedno boljši, kar je povsem razumljivo, saj naš narod je bister, zdrav in krepak.

Šport se širi ne samo po mestih in trgih, kjer je takorekoč neobhodno potreben, ampak je zajel že skoro vsako večjo vas.

Tudi naš obmejni Rakek ima svoj športni klub — S. K. Javornik. Poleg nogometa gojimo še lahko atletiko in smučanje. Sploh je Notranjska za smučanje zelo ugodna in vabljiva zlasti cerkniška, loška in bloška okolica. Bločani se še celo morejo pohvaliti, da so prvi poznali smuči in se vozili na njih.

Foto Samarin.

Primorje v gosteh pri S. K. Javorniku.

M i n a t t i D a r i n k a, meščanska šola, Ljubljana:

POPLAVE NA IŽANSKEM BARJU.

Lepo in enakomerno se razteza veliko Ljubljansko barje od Ljubljane proti Igu, Borovnici in Vrhniki. Po tej veliki ravnini se razprostirajo njive in travniki, ki dajejo kmetu obilo pridelka. Ako pa nastopi deževje, tedaj poplavijo reke te rodovitne njive in travnike, da pokriva voda čez in čez vso ravan.

Nebo so zastrli temni oblaki in napovedali dež. Bilo ga je res malo potrebno, da se zopet malo osveže rastline. Toda padal je vedno huje in huje, kakor da so se odprle nebeške zatvornice. Ljudje so začeli zmajevati z glavami in prositi Boga, da bi nehalo deževati, da bi se jim ne uničili še tisti poljski pridelki, ki so še ostali na polju. Za trenutek, kakor da se je nebo usmilo prošenj ljudi; za en dan se je zopet zjasnilo. Kakor pa da bi se premislilo, so se naenkrat spet odprle nebeške zatvornice in začelo je deževati, polagoma enakomerno, nato pa vedno huje in huje. Že je stopila voda izza bregov; reke so narasle in voda se je začela razlivati po travnikih in poplavljalni nižje ležeče kraje. Ljudje so s strahom gledali, kako voda poplavlja tudi njive, kjer je stala še ajda, koruza in še drugi pridelki. Čez noč je voda narasla za $\frac{1}{2}$ m visoko in udirala na Barju ljudem tudi v njihove domove.

Na Igu ni bilo tako hudo, ker ta vas leži bolj na dvignjenem kraju. Toda tudi tu je vdrla voda v tiste hiše, ki leže pod hribom; tudi v našo hišo je prišla voda v klet in stala 2 dm visoko. Pod hribom na našem vrtu, ne daleč od

hiše, je začela izvirati voda, tako, da je tam, kjer je bila nekaka jama, nastal cel bajer. Vsi sosedje so mislili, da bo odslej tukaj izvirala voda, ker je kar naprej in naprej tekla. Tega sem se gotovo le jaz veselila, misleč, da bo kaj prijetno biti vedno poleg studenca, kjer bi se tudi poleti kopala. Seveda se domaći niso tega veselili, ako bi tekla voda okrog hiše.

Drugi dan je še vedno padalo in vedno huje je naraščala voda, ki je poplavlila vse ob njej ležeče kraje, notri do Ižanske ceste, ki vodi iz Iga v Ljubljano. Toda tudi čez to cesto je na nekaterih krajih udrla voda in tekla na drugo stran. Ljudje so žalostno gledali ta prizor. Niti stari ljudje ne pomnijo tega, da bi kdaj videli tako grozno povodenj. Na Ižanskem je bila, kakor pravijo, taka povodenj l. 1834., katere pa niti oni ne pomnijo.

Promet na cesti je bil ustavljen. Že 2 dni ni bilo videti nobenega voznika. Toda avtobus, ki vozi na Ig, je še vseeno vozil; kar po vodi. Jaz se vozim v šolo s tem avtobusom. Mislim, da te dni pač ne bo vozil avto. Toda na moje veselje je res prišel na Ig iz Ljubljane večji in odpornejši avtobus; kar po vodi jo je ubral. Precej ljudi je pobral, tudi mene in mojo sošolko, s katero hodiva skupaj v šolo, sva šle v Ljubljano. Avtobus je kaj hitro odvozil iz Iga proti Ljubljani. Veliko je bilo ugibanja, bo-li pripeljal, ali ne čez vodo. Avto jo je pogumno rezal naprej. Šofer je pognal vozilo kar čez vodo. Zdelo se nam je, kakor da bi se vozili na kaki ladji. Krog in krog je bila voda; avto pa je na sredi te vode izgledal, kakor kakšen parnik, samo dimnika mu je še manjkalo. Rezal je vodo vedno bolj počasi, ker je na nekaterih krajih segala voda $\frac{3}{4}$ m visoko. Včasih je voda tako oškropila šipe avtobusa, da se za trenutek ni videlo naprej. Mi smo pa iz toplega in varnega zavetja v avtu gledali razdejanje vode. Eno uro od Iga, na sredi barja, kjer se svet nekoliko niža, so bile hiše čisto v vodi. Voda je nekaterim hišam segala skoro do oken. Nič ni bilo videti, da bi bil kdo še notri.

Otroci z Barja so se s plohi, t. j. z zbitimi deskami in hlodi, vozili po vodi. Nekateri ljudje so imeli tudi čolne. Vse je bilo tako, kakor nekdanj: Povrnilo se je zopet nekdanje jezero, ki se je nekdanj razprostiralo po teh krajih in po njem so se vozili otroci s čolni, kakor nekdanj mostiščarji. Res lepe, a tudi zabavne prizore smo videli iz avtobusa.

Otroci so se zelo postavljali s svojimi čolnički. Posebno neki deček se je hotel pobahati in pokazati drugim, kako da je pogumen in pa spreten. Ko je naš avtobus počasi vozil in bredel vodo, se je fant na vso moč postavljal v čolnu in se gugal in zibal sem ter tja, češ: le pogledjte me, kako sem pogumen. Silno mu je ugajalo in prijalo, ko smo ga gledali, kako se je tam postavljal in nam zastonj kazal svoje imenitne in učene akrobatske vaje. Toda vsaka baharija se maščuje. Tako se je tudi temu nič hudega slutečemu dečku. Enkrat se je preveč nagnil na stran in čoln se je prevrnil, deček je šel pa vodo merit. Revenž je bil ves moker, dobro da tam ni bila tako globoka voda, drugače bi bil še mogoče utonil. Mi smo se mu od srca smejali iz avtobusa; dečka pa je bilo zelo sram, ker se je tako imenitno postavil pred nami.

Toda drugim prizadetim ljudem gotovo ni bilo do zabave, ker voda jim je mnogo škode naredila in jim je tako visoko stala v hišah, da so jih morali za ta čas zapustiti.

Srečno smo privozili v Ljubljano.

Polagoma je voda odtekala in upadla, tako, da so se ljudje zopet lahko vrnili v svoje domove.

TRGATEV V SLOV. GORICAH.

Že čriček prepeva, . . .

ne more več spat,

trgatev veleva,

spet pojdemo brat.

Narodna pesem.

Kar prijelo me je, da bi stopil med vinske gorice, kjer valovi pesem trgatev in se smeje sadje izza orumenelega listja.

Stopam po lepi cesti sredi polj in sadnih vrtov. Grič se vrsti za gričem, vmes prostrane in male dolinice, vse pokrito z žitnimi polji in vinogradi.

Bodite pozdravljene Slovenske gorice!

Gozdovi, polja, vinogradi žarijo v jesenski lepoti. Sloka drevesa na vrhovih gričev so kot lestve, segajoče visoko pod nebo. Vse praznične se smehljajo bele hišice in zidanice po gričkih in bregovih. Tu in tam te pozdravljajo lepe, v solncu bleščeče cerkvice. Veselo ukanje in petje se razlega od hriba do hriba.

Trgatev je!

Trte šume. Izza rumenega listja se smeje težko zlato grozdje. Žene in otroci ga obirajo. Moški nosijo polne brente v stiskalnico. Vsak brentač ima v roki količek, ki zarezuje vanj zareze, da ve, koliko polnih brent je nesel. Vmes pa vriskajo, pojejo in streljajo, da odmeva od hriba do hriba in da sladkosnede ptice prestrašeno prhajo iz vinograda v vinograd.

Sredi vinograda klopoče klopotec. Nešteti mu odgovarjajo z različnimi glasovi, kakor stare babe, če se skregajo. Klopotec je znak Slovenskih goric!

Zvečer je pojedina. Vse najboljše pride na mizo. Ej — to vam je življenje! Jedo, pijejo — šale in smeha ni konca ne kraja. Po večerji gredo »prešat« grozdje.

Drugi dan je bil še veselejši. Ves božji dan samo vriskanje, petje, smeh in šale.

Po delu je bil »likof«. Jedli so in pili in se veselili. Plesi in igre so trajale črez polnoč. Še v spanju sem slišal vriskanje in smeh.

Tretji dan zjutraj sem se napotil domov. Vrh hriba sem se ozrl in se spomnil minulih časov, ko so Turki in Madžari plenili in požigali po naših

Klop, klop, klop . . .

goricah, a tudi, da so naši severni sosedje prav tu zastavili vso svojo silo, da bi dogradili preko našega mladega življenja most do Jadrana.

Vendar proč otožne misli! Danes sem židane volje: dva dni trgatve v Slov. goricah, dva dni naših gozdov in zelenih trat, veselega slovenskega petja in zlatega sonca. Novih moči sem nabral iz pisanih gričev, novega življenja so mi dale Slov. gorice.

Foto Schaffer.

Kongres narodnih noš v Ljubljani:
Češka narodna noša.

Foto A. Gasparini.

Narodna noša iz Južne Srbije.

Foto P. Kunaver.

Ukrajinci na obisku pri Jugoslovanih.

Prestolonaslednik Peter
v šoli na Angleškem.

Na desni strani vidimo našega prestolonaslednika s svojimi tovariši na poti v šolo v Coekfosters, ki je ena najznamenitejših na svetu.

Foto P. Kunaver.

Del poljskih narodnih noš.

Jeza Maks: V Bohinju 33. — *Ivan Dermelj:* Kemična vojna 35. — *Gornik Darinka:* Izlet na Sušak 38. — *Vitez Karel:* Iz Maribora v Beograd 39. — *Bojan Tavčar:* Po letošnjem jamboreeju 41. — *Lajovic Saša:* Moje počitnice 43. — *Bojan Grilc:* Prazgodovinsko gradišče Presek pri Črešnjevcu 44. — *Polanec Alice:* Zapuščene matere 46. — *Drago Bradač:* Moj dom 47. — *Gorišek Breda:* Spominska svečanost na otoku Krfu 48. — *Francka Malovrh:* Črtica 51. — *Jeza Maks:* Francozi pred Ptujem 51. — *Rus Marija:* Smešnica 53. — *Težak Viktor:* Prvi aeroplan 53. — *Zajc Alojzij:* Toča, toča! 53. — *Jeza Maks:* Kako Marija in Jožef po Betlehemu prenočišča iščeta 54. — *Franc Sorčan:* Na Triglav 56. — *Meščanska šola, Rakek:* Družabna igra 58. — *Šušteršič Milan:* Naš šport 59. — *Minatti Darinka:* Poplave na izžanskem barju 61. — *Čare Anton:* Trgatev v Slov. goricah 63.

Naslovna slika: Nagradna darila.

ZA KRATEK ČAS.

Učitelj: Zakaj je na severu hladneje kot pri nas?

Učenec: Ker žive tam beli medvedi.

Učitelj: Nasledniki Mohameda so se imenovali kalifi. Kdo ve, kako se je imenovala zemlja, kjer so vladali?

Učenec v zadnji klopi: Kalifornija.

Mlajši brat: Ti, Ti, kaj je to basen?

Starejši brat: To je — kako bi ti dopovedal — no, to je povest, v kateri se pogovarjajo živali. Tako n. pr. se pogovarja osel s konjem kakor jaz s tabo.

1. plavač: Ti pa dobro hrbtno plavaš!

2. plavač: No, tako, že gre!

1. plavač: Kje si se pa naučil?

2. plavač: V vodi.

Gospodinja (novi kuharici): Pri nas zajtrkujemo že ob 7. uri zjutraj.

Kuharica: Dobro, gospa! Če bi jaz kdaj zaspala, pa zajtrkujte kar brez mene.

Zdravnik: „Ali lahko čitate te črke?“

Bolnik: „Jaz sploh ne znam čitati.“

Vprašanje vsem bralcem in bralkam:
Kako lovimo leve?

„RAZORI“

izhajajo vsak mesec in stanejo **3 Din** za številko. List izdaja „Udruženje jugoslovanskega učiteljstva meščanskih šol, sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani“, zanjo odgovarja Makso Hočevar, ravnatelj mešč. šole v Ljubljani. — Urednik Tone Gaspari, Rakek. — Uprava: Maribor, deška meščanska šola — Vsi dopisi na: Uredništvo „RAZOROV“, Rakek. Za uredništvo odgovoren Drago Humek, ravnatelj meščanske šole v Mariboru. Za Mariborsko tiskarno odgovarja Stanko Detela, ravnatelj v Mariboru.

Razpis nagrad.

Vsak naročnik in naročnica lahko glasuje na listku, ki je priložen tej številki „Razorov“. Po vrstnem redu, kakor komu kak prispevek ugaja, naj napiše k številki 1. najboljših 5 prispevkov. Tisti prispevek, ki bo dobil največ glasov, bo prejel fotografsko kamero, ki je pa ni na naslovni sliki; drugi z večino glasov: par deških čevljev; tretji: risalno orodje; četrti: kaseto pismenega papirja; peti: zbirko Sičevih nar. motivov. K številki 2. naj vsak napiše 3 najboljše slike. Slika, ki bo dobila največ glasov, prejme veliki album za fotografije; druga: aluminij. proviantno škatlo; tretja: 2 škatli mila. Tolažilno darcilo: polnilno pero, dobi prispevek, ki bo dobil glasove pod številko 3., t. j. prispevek, ki vam najmanj ugaja; tolažilno darcilo za sliko pa dobi: 1 šah.

Slike: „Vrata“ in
one v članku „Spominska
svečanost
na Kefu“ niso za
ocenitev. Pristavil
jih je upravnik. ~

Zberite vse glasov-
nice in jih pošljite
v kuverti uredniku
~ „Razorov“ ~
na Rakek najpo-
zneje do Miklavža.